

СТАНОВИЩЕ

на проф. дин Людмил Йорданов Спасов

член на Научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор”,

обявен в ДВ, бр. 28 (08.04.2016 г.), от ШУ „Епископ Константин Преславски”

в област на висшето образование 2.Хуманитарни науки,

професионално направление 2.2 История и археология

(История на България – Нова българска история)

с единствен участник *доц. дин Бисер Христов Георгиев*

Доц. дин Бисер Христов Георгиев е изследовател с впечатляваща научна активност. Той е автор на 7 монографии, 14 студии, 28 статии (от тях 2 в съавторство и 2 публикувани в чужбина) и на 8 рецензии и становища. Участва в 8 научни проекта и 12 национални и международни конференции. Научен консултант е на докторанти и е съставител на научни сборници. Подготвя експертни становища за зачисляване на кандидати за присъждане на научната и образователна степен „доктор” и на научната степен „доктор на историческите науки”. Доц. дин Бисер Георгиев е многократно цитиран в монографии, студии и статии.

Интересите на кандидата за заемане на академичната длъжност „професор” са в следните направления: организиране и дейност на Либералната партия (радослависти) и Младолибералната партия (тончевисти); вътрешнополитическо развитие на България от Освобождението до края на Първата световна война; българският парламентаризъм в края на XIX – началото на XX и пр. Ценни и оригинални са неговите изследвания, посветени на българската външна политика

до Балканските войни, на стопанските проблеми на България в началото на XX в., на историята на религиите.

Представеният хабилитационен труд „Миражът за „Велика България“. Живот и дейност на д-р Васил Радославов (1854–1829 г.)”, В. Търново, 2016. 600 с. е своеобразен връх в дългогодишните изследователски усилия на доц. дин Георгиев. С него са не само обобщени значителна част от научните постижения на автора, реализирани през годините, а е направен и сполучлив опит чрез биографията на Радославов да се хвърли допълнително светлина върху националната ни история за един продължителен период. Авторът изтъква два съществени факта – д-р Васил Радославов участва в българската политика в продължение на 38 години, от 1880 до 1918 г., и че той става министър-председател на 32 години, т.е. най-младият министър-председател в историята на Третата българска държава. Към това следва да се добави, че от тези 38 години над 10 години и половина д-р Васил Радославов е в изпълнителната власт. Близко 6 години и 10 месеца е министър-председател, освен това е бил министър на външните работи, министър на вътрешните работи, министър на правосъдието, министър на просветата.

В книгата много добре е проследен изминатият път от Радославов, от неизвестен учител в Угърчин до министър-председател. Изнесена е интересна и малко известна информация за неговото семейство, родно място, обучение, учителстване. Посочва се, че той учи в Австро-Унгария и че през 1882 г., като депутат във II ОНС, защитава докторат в Хайделберг. Авторът подчертава, че Радославов, подобно на Стамболов, става депутат през 1880 г. в нарушение на Търновската конституция, като представител на Либералната партия на Петко Каравелов от Смядовския избирателен район.

В хабилитационния труд са отразени принципните позиции на младия Радославов във II ОНС при обсъждането на Законопроекта за допълнително

заплащане на чиновниците, за даването на извънредни пълномощия и законодателна инициатива на изпълнителната власт и пр. Засегната е и дейността му като организатор и издател на в. „Съзнание“. Задълбочено са анализирани вносените от Радославов като министър на правосъдието в IV ОНС законопроекти за нотариусите и мировите съдии, за наследяването, за военното съдопроизводство и пр. Критично са анализирани и различните източници, засягащи дейността на д-р Радославов по време на Съединението и Сръбско-българската война.

В изследването подробно са изяснени причините за разрива на Радославов с Петко Каравелов. Тезата на автора е, че това не се дължи на стремеж за заемане на министърпредседателския пост от страна на Радославов, а на принципи различия във вътрешнополитическите позиции на либералите. Изводът, до който достига доц. Георгиев е, че „Д-р Радославов е последователен политик с оформени възгледи: безкомпромисен национализъм, който е все още в добрия смисъл на тази дума”- с. 67.

В частта, посветена на д-р Радославов като министър-председател и министър на вътрешните работи по време на политическата криза 1886–1887 г., добре е изяснено как от единомишленици Стамболов и Радославов стават врагове. Изтъква се, че през март 1887 г. отношенията между първия регент и министър-председателя „се обтягат до крайност”. Авторът не приема изразеното от биографа на Стамболов Д. Маринов мнение, че д-р Радославов е подготвял преврат срещу Регентството. В книгата са посочени два знакови сблъсъка в рамките на парламентаризма между Стамболов и Радославов. През 1884 г. в битката за председател на IV ОНС Стамболов получава 131 гласа, а Радославов – едва 13. През 1887 г. подкрепеният от Стамболов за председател на III ВНС Димитър Тончев е одобрен от 275 души, а човекът на Радославов д-р Вачов – от 97. Тезата, че това е развързката и Радославов задълго ще се раздели с изпълнителната власт, е добре обоснована.

Друг важен въпрос, засегнат в изследването, е за отношенията на Радославов с цар Фердинанд. Разкрито е как от пренебрегнат и унижаван от Фердинанд политик, Радославов се превръща в негов пръв министър в навечерието и по време на Първата световна война. Посочването, че между тях са „припламвали искри“ не променя факта, че те са единомишленици в критичните за България 1913–1918 г. На 20 май 1918 г. цар Фердинанд удостоява д-р Васил Радославов с най-високото отличие, ордена „Светите равноапостоли Кирил и Методий“, носители на който са четиримата представители на царската фамилия, Иван Вазов, Екзарх Йосиф, ген. Данаил Николаев, Иван Евстратиев Гешов и Варненско-преславския митрополит Симеон.

Без да изпада в апология на своя герой авторът пише, че по време на политическата криза 1886–1887 г. д-р Радославов нарушава демократическите принципи – извършват се политически арести, побоища, обиски и пр. Радославов е с принос и по отношение използването на армията за поддържане на обществения ред. През 1900 г. той подготвя Правилник, с който се регламентира статута на военното положение, а през 1914 г. като министър-председател, във връзка с избухналата война, по негово предложение е въведено военно положение, което продължава до 14 март 1922 г.

За доц. дин Б. Георгиев разглеждането на въпроси, свързани с парламентаризма, законодателната дейност, дейността на Радославов като партиен лидер и пр. може да се сравни като „плуване в собствени води“. Това са теми, с които той се занимава в продължение на години. Заглавието на труда „Миражът за Велика България“ предполага да се постави акцент, както е и направено, върху д-р Радославов като дипломат. На с. 423 авторът пише: „Безспорно фаталният български „избор“ през лятото на 1915 г. е сред най-тъжните страници в новата българска история, в който д-р В. Радославов е един от главните герои. В случая не може да се говори за липсата на късмет, защото решението е взето съзнателно.“ На

базата на разнороден изворов материал – архивни документи, спомени, дневници, научни изследвания, авторът се опитва да обясни как и защо се стигна до този избор. Детайлно са проследени всички епизоди от дейността на д-р Радославов до вземането на фаталното политическо решение. Изнесени са подробности, свързани с вземането на заеми и получаването на военни доставки, македонския и добруджанския въпрос, провала на Дарданелската операция 1916 г., отказа на България да обяви война на САЩ, подписването на Брест-Литовския и Букурещкия договор и пр. По всеки един от посочените проблеми са направени задълбочени коментари. Внимание е отделено на македонския фактор в българската политика – извършването на атентат в казиното, в който са замесени Наум Тюфекчиев и турските тайни служби, и Валандовската четническа акция. В тази част на труда, наред с безспорните приноси, се забелязват и някои пропуски. Първо, в книгата нищо не се споменава за плана „Розелиус“, с който Германия и Австро-Унгария се опитват да въвлекат България във война срещу Сърбия. Второ, необходимо е да се отдели повече внимание на присъединяването на Италия към Съглашението през май 1915 г. Трето, на с. 418 и 419 трябва по-подробно да се обясни защо през лятото на с. г. д-р Радославов пренебрегва българския пълномощен министър в Цариград и разчита на Наум Тюфекчиев за сключването на договор с Турция. Четвърто, нищо не се споменава за инициативата на д-р Радославов като изгнаник в Германия през 1926 г. за нормализиране на българо-съветските отношения. Пето, смятам че ще бъде от полза за автора да вземе под внимание монографията на Андрей Митрович „Сърбия в Първата световна война“. Белград, 2004; Дневника на Отокар Чернин, издаден на български през 2015 г.; книгата на Дечо Добринов за Тодор Александров; на Веселин Янчев „Армия, обществен ред и вътрешна сигурност между войните и след тях (1913–1915; 1918–1923).“ С., 2014, както и документалния сборник „Национален въпрос на Балканите през призмата на Коминтерна“, със съставител Рита Гришина.

В статията „Младолибералната партия и балканската политика на Второто стамболовистко правителство” (2014), авторът изтъква, че по много въпроси тончевистите се различават от радославистите. Младолибералите са резервирани по отношение на Санстефанския договор и българо-сръбския съюз. Те се обявяват за сближение между българи и турци. Активно се включват в антигръцкото движение и отделят внимание на румънската пропаганда в Македония. В друга статия – „Алтернативният път на Димитър Тончев за разрешаване на българския национален въпрос” (2011) се посочва, че радославистите се интересуват главно от българите в Северна Добруджа, докато тончевистите обръщат много по-сериозно внимание на бесарабските българи. В студията „Младолибералната партия и българския национален въпрос” аргументирано е защитена тезата, че тончевистите са за съобразяване с великите сили, докато радославистите ги игнорират. Интерес представлява констатацията на автора, че Младолибералната партия не разполага с „адекватна информация” и че прекалява в „гоненето на оригиналност”.

В статията „Възгледи и дейност на либералите тончевисти по основните стопански проблеми на България 1903–1908 г.” доц. дин Георгиев разкрива позицията на Младолибералната партия по въпроси, свързани с развитието на селското стопанство, сключването на външни заеми, изграждането на железопътна и шосейна мрежа, митническата политика, данъчна политика и пр. Подробно е отразено отношението на партията към закона за занаятчийското производство 1903 г. и за насърчаване на местната индустрия 1905 г. Доц. дин Георгиев посвещава проучвания на д-р Радославов като оратор, литератор и публицист, на д-р Д. Вачов като просветен министър през 1899–1900 г., на създаването на първите военни униформи, на българското русофобство като фактор за включването на България в Първата световна война и др.

Доц. дин Георгиев развива и активна учебно-преподавателска дейност. Той е титуляр на 7 учебни дисциплини. Разработва 7 лекционни курса. Издава 7

учебника и учебни пособия. Изявява се и като популяризатор на исторически знания. Научен ръководител е на дипломанти по бакалавърски и магистърски програми.

С пълна убеденост предлагам на Почитаемото жури да присъди на доц. дин Бисер Христов Георгиев академичната длъжност „професор” в област на висшето образование 2.Хуманитарни науки, професионално направление 2.2 История и археология (История на България – Нова българска история).

София

05.07.2016 г.

Подпис:.....

(проф. дин Л. Спасов)